

Marek Romaniuk

Dr Anna Perlińska (1921-2005)

Dnia 28 listopada 2005 roku zmarła dr Anna Perlińska, emerytowana dyrektorka Archiwum Państwowego w Bydgoszcy. W Zmarłej pożegnaliśmy człowieka, który całe swoje zawodowe życie poświęcił pracy w Archiwum Państwowym w Bydgoszcy, znawczynię wielu zagadnień archiwalnych, niestrudzonego historyka dziejów miasta.

Anna Perlińska urodziła się 11 listopada 1921 roku w Bydgoszcy. Jej rodzicami byli Feliks Sarnowski i Józefa z Dymińskich. Rodzina Sarnowskich osiedliła się w Bydgoszcy w 1920 roku jako reemigranci z Niemiec. Do wybuchu II wojny światowej Anna Perlińska zdążyła ukończyć pierwszą klasę w pry-

watnym Gimnazjum i Liceum Żeńskim im. Marii Curie-Skłodowskiej w Bydgoszcy przy ul. Kujawskiej. Wojnę i okupację przeżyła w rodzinnym mieście. Niebawem po jej zakończeniu, 20 lipca 1945 roku złożyła egzamin dojrzałości. Następnie podjęła studia historyczne na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu, które ukończyła w 1949 roku. W roku szkolnym 1947/1948 pracowała jako nauczycielka w Szkole Podstawowej nr 1 w Bydgoszcy, mieszczącej się przy ulicy Dworcowej.

Ostatecznie jednak 1 stycznia 1949 roku podjęła pracę jako asystent w Wojewódzkim Archiwum Państwowym w Bydgoszczy. Pierwsze kroki w pracy archiwalnej stawiała pod nadzorem Tadeusza Esmana, wybitnego historyka i zasłużonego kierownika Archiwum Bydgoskiego jeszcze sprzed wojny. Przez ponad 33 lata pracy zawodowej dr Anna Perlińska przeszła wszystkie możliwe szczeble kariery archiwalnej. Pełniła rozmaite funkcje, od archiwisty przez stanowisko kustosza, adiunkta naukowo-badawczego, kierownika pracowni naukowej, kierownika oddziału, zastępcę dyrektora i od maja 1980 roku dyrektora bydgoskiej placówki. Zajmowała się wieloma dziedzinami działalności archiwalnej. Należały do nich m.in. czynności służbowe z zakresu pomocy metodycznej i instruktażowe dla archiwów zakładowych i składnic akt, a także obsługa pracowni naukowej, upowszechnianie informacji o zasobie i zasad udostępniania archiwaliów. Szczególne miejsce w jej działalności zawodowej miało jednak archiwalne opracowanie zasobu. Opracowanych przez nią zespołów archiwalnych jest bardzo wiele. Ze szczególnym zainteresowaniem zajmowała się aktami urzędów stanowiących schedę archiwalną okresu zaboru pruskiego. Wśród opracowanych przez nią zespołów archiwalnych znalazła się większość zespołów akt urzędów pruskiej administracji państwowej ogólnej i samorządowej szczebla powiatowego. Opracowała także zachowane akta miasta Bydgoszczy. Ze względu na tkwiącą w niej pamięć II wojny światowej wiele uwagi badawczej poświęciła porządkowaniu akt pookupacyjnych, zwłaszcza akt sądów specjalnych, sądów i prokuratur krajowych i obwodowych, a także akt organów okupacyjnej administracji. Nieoceniona okazała się jej świetna znajomość języka niemieckiego. Anna Perlińska opracowała większość przechowywanych w Archiwum Bydgoskim archiwów rodzinno-majątkowych. Jej różnorodne doświadczenia zdobyte podczas pracy i dogłębną znajomość zagadnień metodyki archiwalnej doceniano, zapraszając do udziału w pracach rozmaitych zespołów naukowo-badawczych Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych. Innym obszarem jej aktywności zawodowej było przygotowanie i opracowanie scenariuszy wielu wystaw dokumentów archiwalnych, organizowanych w rocznicę ważnych wydarzeń historycznych, np. wybuchu II wojny światowej, powstań narodowych lub też prezentujących archiwalia jako źródła historyczne do dziejów regionu.

Oprócz prac typowo archiwalnych Anna Perlińska stale podnosiła swoje kwalifikacje zawodowe historyka i archiwisty. Dnia 11 III 1964 roku obroniła rozprawę doktorską poświęconą działalności KPP w województwie pomorskim w latach 1920-1938, napisaną pod kierunkiem prof. dr. Witolda Łukaszewicza z UMK w Toruniu. Nieukończona pozostała rozprawa habilitacyjna dotycząca

sytuacji ekonomicznej okręgu Rzeszy Gdańsk-Prusy Zachodnie w latach 1939-1945. Anna Perlińska była uczestniczką kilku specjalistycznych kursów archiwalnych, m.in. z zakresu paleografii i neografii gotyckiej, kartografii historycznej.

Poważny jest dorobek naukowy Anny Perlińskiej. Są to przede wszystkim publikacje. Artykuły o tematyce metodyczno-archiwalnej zostały zamieszczone na łamach czasopisma polskich archiwistów „Archeionu”. O wiele liczniejsze są artykuły popularyzujące zasób Archiwum Bydgoskiego oraz szkice o treści historycznej. Jest ona współautorką monografii historycznych kilku miast, m.in. Grudziądz, Kruszwicy, Mroczy, Solca Kujawskiego, Szubina i Żnina. Niektóre jej publikacje stanowią rozdziały w pracach zbiorowych, np. *Nauka w Bydgoszczy*, w której zamieszczono szkic poświęcony bydgoskiemu archiwum, muzeom i bibliotekom. Inne zostały opublikowane w regionalnych czasopismach naukowych i popularnonaukowych, Szczególnie często publikowała na łamach Prac Komisji Historii Bydgoskiego Towarzystwa Naukowego i w „Kronice Bydgoskiej”, wydawanej przez Towarzystwo Miłośników Miasta Bydgoszczy. Jej dorobek naukowy dopełniają liczne referaty, komunikaty, odczyty i głosy w dyskusjach na okolicznościowych sesjach, sympozjach i konferencjach, organizowanych przez lokalne ośrodki badawcze, towarzystwa naukowe, władze i urzędy oraz instytucje kulturalne.

Obszarem szczególnej aktywności dr Anny Perlińskiej była działalność w organizacjach i stowarzyszeniach zawodowych, naukowych i społecznych. Tuż po podjęciu pracy w Archiwum, w 1949 roku, została członkiem bydgoskiego Koła Związku Bibliotekarzy i Archiwistów, a od 1951 roku pełniła funkcję przewodniczącej sekcji archiwalnej. Następnie, w 1965 roku znalazła się wśród członków Stowarzyszenia Archiwistów Polskich i objęła funkcję prezesa nowo założonego Oddziału SAP w Bydgoszczy. W kadencji 1970-1973 pełniła również funkcję zastępcy członka Zarządu Głównego SAP. Była także wieloletnim członkiem i prezesem Oddziału Polskiego Towarzystwa Historycznego w Bydgoszczy. Całe życie niezwykle aktywnie działała w Bydgoskim Towarzystwie Naukowym. W 1959 roku uczestniczyła jako członek założyciel w pierwszym zebraniu organizacyjnym towarzystwa. Pełniła w nim różne funkcje. Od 1963 roku była członkiem Rady Naukowej Pracowni Historycznej BTN. W 1975 roku objęła funkcję wiceprzewodniczącej Komisji Historii. Następnie od 1981 roku weszła w skład Komisji Rewizyjnej Towarzystwa, a w 1982 roku objęła funkcję przewodniczącej, którą pełniła do 1993 roku. Przez wiele lat była członkiem Towarzystwa Miłośników Miasta Bydgoszczy. Swoje miasto rodzinne zawsze obdarzała nadzwyczajną estymą. Jego historii

poświęciła wiele swoich prac naukowych. Współpracowała zarówno z Główną Komisją w Warszawie, jak i Okręgową Komisją Badania Zbrodni Hitlerowskich w Bydgoszczy. Lista gremiów i organizacji społecznych, które wspomagała swoją wiedzą i pracą, jest bardzo długa.

Dr Anna Perlińska była świadkiem i uczestnikiem wielu wydarzeń historycznych w dziejach kraju, a zwłaszcza Bydgoszczy. Swojemu ukochanemu miastu rodzinnemu poświęciła całe swoje zawodowe życie.